

LET OP: Je kunt dit examen maken met de 52e druk of met de 51e druk van de atlas. Schrijf op de eerste regel van je antwoordblad welke druk je gebruikt, de 52e of de 51e.

Elke opgave bestaat uit enkele vragen. Bij elke vraag kun je, indien gewenst, de atlas gebruiken. De kaartnummers in de vragen verwijzen naar de 52e druk, of, als ze tussen haakjes staan, naar de 51e druk van de atlas.

Migratie en vervoer

Opgave 1

bron 1

Beschuldigingen vliegen over Straat van Gibraltar

Column
Cees Zoon

Wie draagt de schuld voor de massale komst van illegale immigranten uit Marokko en andere Afrikaanse landen naar Spanje? Die vraag lijkt langzamerhand belangrijker dan het gezamenlijk zoeken naar een manier om de nog altijd stijgende stroom af te remmen. De beschuldigingen vliegen over en weer over de Straat van Gibraltar, de zeestraat die honderden illegalen dag in dag uit proberen over te steken.

De inleiding tot het opgewonden debat werd verzorgd door de Spaanse minister Pique, die eiste dat de Marokkaanse overheid eindelijk maatregelen zou nemen tegen de maffia van mensensmokkelaars die aan de Marokkaanse kust vrijelijk hun gang kunnen gaan.

De woordenstrijd begon na een weekeinde waarin de Spaanse kustwacht een recordaantal van bijna duizend illegalen oppakte toen zij in Zuid-Spanje en op de Canarische eilanden aan land wilden gaan. In totaal heeft de politie dit jaar al bijna twintigduizend illegalen gearresteerd, een sterke stijging ten opzichte van vorig jaar toen in een heel jaar vijftienduizend aanhoudingen plaatsvonden. En de politie schat dat zij slechts 70 procent van de illegalen onderschept, een percentage dat volgens hulporganisaties beduidend lager ligt.

Dat de volksverhuizing wordt gecontroleerd en uitgevoerd door netwerken van mensensmokkelaars in Marokko staat als een paal boven water. Het blijkt onder andere uit getuigenissen van de illegalen zelf, die bedragen tot drieduizend gulden voor de overtocht betalen. In plaatsen als Tanger wachten duizenden Marokkanen en mensen uit zuidelijker landen in Afrika op hun beurt.

vrij naar: de Volkskrant, 7 september 2001

De Straat van Gibraltar vormt een scherpe scheiding tussen twee werelden. Er is daar zowel sprake van een economische als van een demografische kloof tussen Marokko en Spanje. Zoals je in bron 1 kunt lezen proberen vrijwel dagelijks Marokkanen en waaghalzen uit andere Afrikaanse landen hier de 'vesting Europa' binnen te dringen.

- 1p 1 Welk gegeven uit het statistisch overzicht van de atlas zal bij voorkeur gebruikt worden om de economische kloof tussen Marokko en Spanje aan te tonen?

De Spaanse regering vindt dat de Marokkaanse overheid te weinig doet om de illegale migratie te stoppen. Je kunt je afvragen of de Marokkaanse regering er wel zo veel belang bij heeft om de illegale migratie van Marokko naar Spanje te verhinderen.

- 2p 2 Geef twee economische redenen voor de geringe bereidheid van de Marokkaanse regering om op te treden tegen de illegale migratie van Marokko naar Spanje.
- 1p 3 Geef een politiek argument van de Marokkaanse regering om juist wél tegen de illegale migratie van Marokko naar Spanje op te treden.

Eindexamen aardrijkskunde havo 2004-II

havovwo.nl

Volgens bron 1 richt de illegale migratie zich niet alleen op de Spaanse zuidkust maar kiest men vaak voor de omweg via de Canarische Eilanden.
Zie kaart 152 (51e druk: 134).

- 2p 4 Leg met behulp van één van de kaarten op kaartblad 69 (51e druk: kaartblad 61) uit waarom ook de Canarische Eilanden zo populair zijn bij de in bron 1 genoemde illegale migranten.

bron 2

Enkele demografische gegevens van Spanje, 1997-2001

Jaar	Bevolkingsgroei %	Geboortecijfer /1000 inw.	Sterftecijfer /1000 inw.	Zuigelingensterfte in 1e jaar/1000 geb.	Geboorteoverschot: geboorte- minus sterftecijfer
1997	0,1	9	10	7	-1
1998	0,1	10	10	7	0
2000	0,1	9	9	5	0
2001	0,1	9	9	5	0

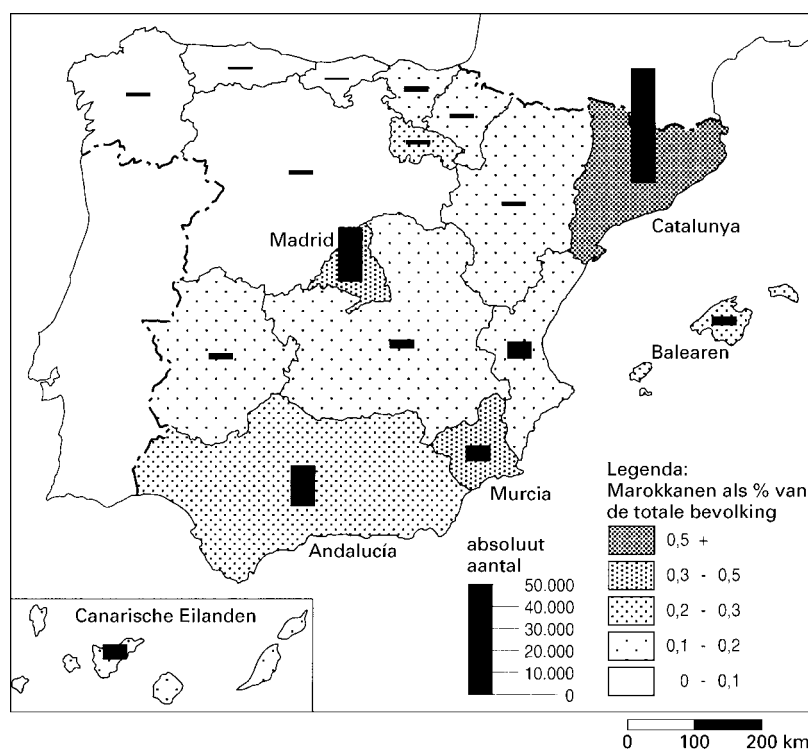
bron: Statistische overzichten van De Grote Bosatlas 99/00-02/03

Stel dat de Spaanse regering zich bereid zou tonen wat meer Marokkaanse migranten toe te laten.

- 2p 5 Geef een argument, af te leiden uit de cijfers van bovenstaande tabel, waarmee je een soepeler toelatingsbeleid kunt verdedigen.

bron 3

Spreading van Marokkanen in Spanje, 1996

bron: Russell King (ed.), *Geography, environment and development in the Mediterranean*, Brighton, 2001

Wat betreft de spreading van Marokkanen over Spanje laat bron 3 een groot verschil zien tussen de diverse regio's. Eén van de regio's met relatief veel Marokkanen is Andalucía. Toch lijkt een belangrijke pullfactor, die meestal een rol speelt bij migratie, in Andalucía te ontbreken.

- 1p 6 Welke pullfactor is dat?

Eindexamen aardrijkskunde havo 2004-II

havovwo.nl

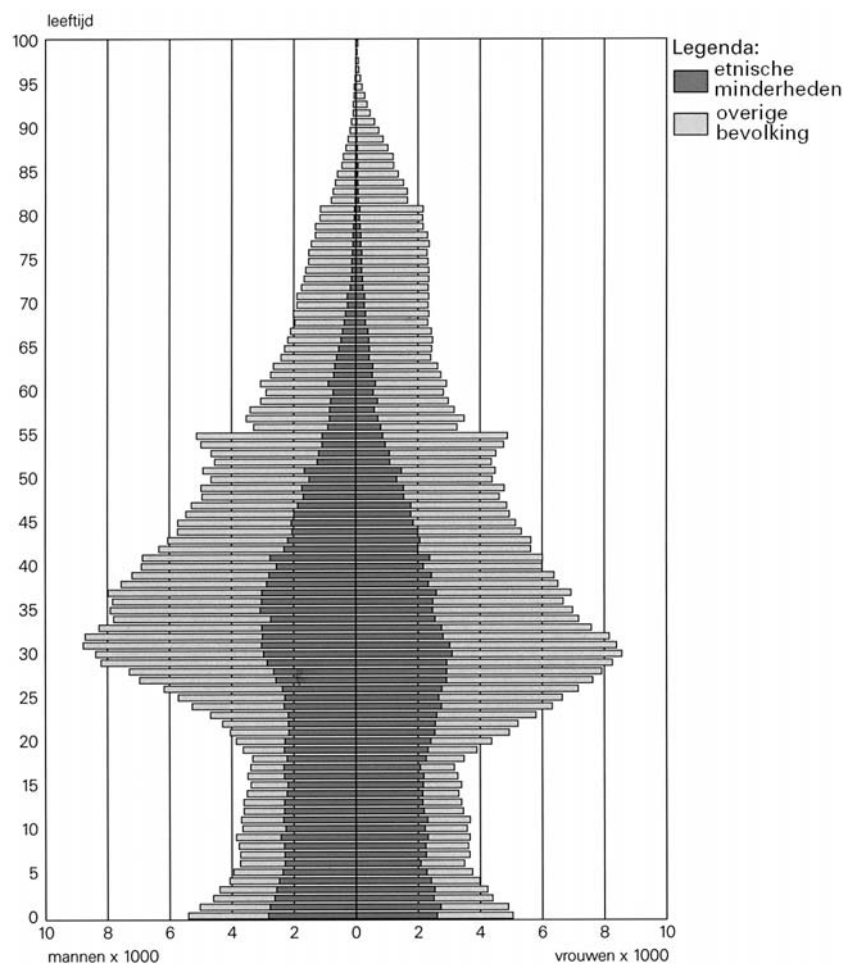
- Op nationale schaal is er wat betreft de spreiding van Marokkanen een zekere overeenkomst tussen Spanje en Nederland.
- 2p 7 Beschrijf deze overeenkomst in spreiding.

Opgave 2

bron 4

Bevolking van Amsterdam naar leeftijd, geslacht en etnische minderheden, 1 januari 2001¹⁾

- ¹⁾ etnische minderheden = Surinamers, Antillianen, Turken, Marokkanen, Zuid-Europeaan en overige buitenlanders uit niet-geïndustrialiseerde landen.
overige bevolking = Nederlanders en overige buitenlanders uit geïndustrialiseerde landen.

bron: Het Amsterdams bureau voor Onderzoek en Statistiek, Amsterdam in cijfers 2002, Amsterdam, 2002

- Bron 4 laat zien dat bij de categorie *overige bevolking* vanaf de leeftijd van ongeveer 30 jaar het aantal inwoners begint af te nemen. Een belangrijke oorzaak hiervan is dat veel mensen in de leeftijd van 30 tot 40 jaar wegtrekken uit Amsterdam.
- 2p 8 Noem twee pushfactoren voor het vertrek van deze leeftijdsgroep uit Amsterdam.
- Bij de categorie *etnische minderheden* verschilt het aantal mensen van de leeftijdsgroep 30-35 jaar weinig met dat van de leeftijdsgroep 35-40 jaar. Bij de categorie *overige bevolking* zien we een groter verschil tussen deze twee leeftijdsgroepen.
- 2p 9 Leg uit waarom het verschil tussen deze twee leeftijdsgroepen bij de categorie *etnische minderheden* kleiner is.

Eindexamen aardrijkskunde havo 2004-II

Bij de categorie *etnische minderheden* verschilt het aantal mensen van de leeftijdsgroep 15-20 jaar weinig met dat van de leeftijdsgroep 20-25 jaar. Bij de categorie *overige bevolking* zien we een groter verschil tussen deze twee leeftijdsgroepen.

- 2p **10** Leg uit waarom het verschil tussen deze twee leeftijdsgroepen bij de categorie *overige bevolking* groter is.
- 1p **11** In welk stadsdeel van Amsterdam zal op basis van atlaskaarten het percentage etnische minderheden het laagst zijn? Gebruik voor je antwoord kaartblad 24 (51e druk: 20).
Let op: het stadsdeel Westpoort / Westelijk Havengebied mag niet genoemd worden, omdat dit een havengebied is met weinig bewoners.
- 2p **12** Geef twee uit de atlas af te leiden argumenten voor je keuze bij vraag 11.

Opgave 3

bron 5

In Duitsland groeit Nederlands vliegveld

Veertig kilometer van Nijmegen groeit in Duitsland stilletjes en in rap tempo de 'tweede luchthaven van Nederland'. Met geld van Nederlandse investeerders moet Niederrhein Airport Nederlandse en Duitse passagiers van Schiphol afpakken.

Van onze verslaggever
Harry van Gelder

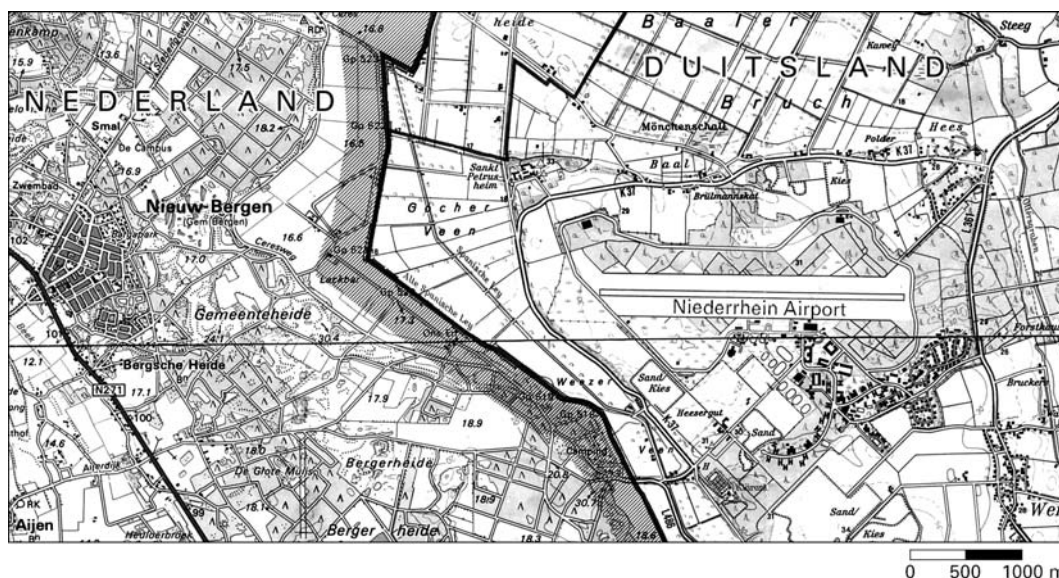
Met een rotgang scheurt directeur Alex van Elk over de nu nog lege startbaan. Een gestroomlijnde asfaltvlakte van drie kilometer lengte. (...) De directeur toont het gigantische gebied van 615 hectare, dat de Engelse luchtmacht in 1999 als nasleep van de val van de muur heeft achtergelaten. (...) Hier verrijst, net over de Nederlands/Duitse grens, een grote regionale luchthaven met gevolgen voor het Nederlandse vliegverkeer. Gekscherend wordt het al de tweede nationale luchthaven genoemd. (...) Na de komst van Buzz of Ryanair gaat

Niederrhein meteen stormachtig groeien. Directeur van Elk verwacht binnen een jaar al anderhalf miljoen passagiers te begroeten. Vergeleken met de andere regionale luchthavens is dat enorm. Op Airport Rotterdam stappen jaarlijks 800.000 passagiers in en uit een vliegtuig en op Eindhoven Airport nog geen 300.000. En de rek bij Niederrhein is er nog lang niet uit. Jaarlijks mag de luchthaven tientallen miljoenen passagiers verwerken. Die voorspelling lijkt geen luchtftietserij. (...)

vrij naar: de Volkskrant, 23 december 2002

bron 6

Fragment van de topografische kaart van Nordrhein Westfalen en Limburg

bron: Kreis Kleve, Landesvermessungsamt, Bonn, z.j.

Eindexamen aardrijkskunde havo 2004-II

De ombouw van de voormalige NAVO-vliegbasis Laarbruch tot het regionale burgervliegveld Niederrhein Airport biedt volgens de Nederlandse investeerders een grotere kans op succes dan investeringen in een Nederlands regionaal vliegveld als bijvoorbeeld Eindhoven Airport (vroeger vliegveld Welschap geheten). Dit wordt onder andere veroorzaakt door de gunstige ligging van Niederrhein Airport.

- 2p **13** Noem twee voordelen op lokale schaal van de ligging van Niederrhein Airport ten opzichte van Eindhoven Airport.

Niederrhein Airport zal, gezien het soort luchtvaartmaatschappijen op / vliegbestemmingen vanaf dat vliegveld, hoogstwaarschijnlijk geen belangrijke 'spoke' worden voor de 'hubs' Schiphol en Frankfurt.

- 2p **14** Leg uit dat Niederrhein Airport hoogstwaarschijnlijk geen belangrijke 'spoke' zal worden.
- 2p **15** Geef twee argumenten waarom de luchthavens Schiphol en Frankfurt blij zijn met de komst van Niederrhein Airport.

Naar verwachting zal Niederrhein Airport ook veel Nederlandse passagiers trekken.

- 2p **16** Noem hiervoor twee redenen.

Opgave 4

bron 7

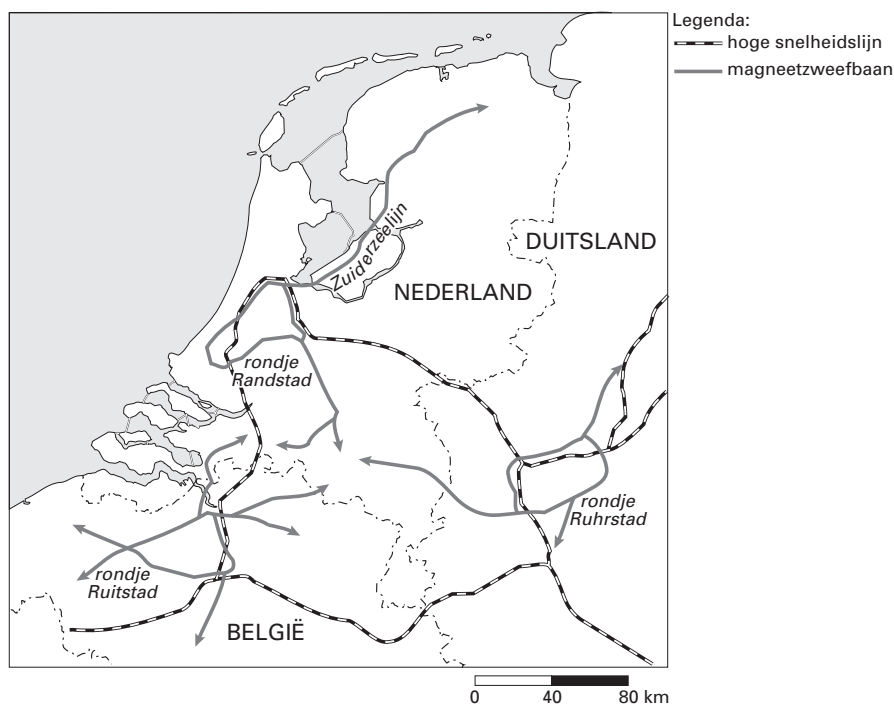
Zweven is vrijheid

Met de publicatie van het rapport "Zweven is vrijheid" presenteerde het Consortium Transrapid Nederland in juni 1999 het plan voor de aanleg van een netwerk van magneetzweefbanen. De bedoeling hiervan is dat op deze magneetzweefbanen zweeftreinen gaan 'rijden' die met hoge snelheid binnen de stedelijke gebieden de steden verbinden. De zweeftreinen kunnen meer halteplaatsen met elkaar verbinden, omdat zij snel kunnen remmen en optrekken. Ten opzichte van de traditionele trein, de metro en de auto heeft de magneetzweeftrein in dezelfde tijd een aanmerkelijk groter bereik. Transrapid kan daarbij effectiever inspelen op de ontwikkeling van netwerksteden die in de Noord-West-Europese Metropolitane regio gaande is.

vrij naar: Consortium Transrapid Nederland, Zweven is vrijheid, november 2000

bron 8

Plan voor de aanleg van een netwerk van magneetzweefbanen

bron: Consortium Transrapid Nederland, Zweven is vrijheid, november 2000

bron 9

Een toekomstbeeld van de magneetzweeftrein in het landschap

bron: <http://hans.extern.kun.nl>

Onder de naam 'Rondje Randstad' is een plan ontworpen voor een magneetzweefbaan (MZB), waarop met hoge snelheid personen-zweeftreinen rijden die de grote steden van de Randstad met elkaar verbinden. Het Rondje Randstad legt een reiziger in 50 minuten af. Hoewel de MZB niet bestemd is voor goederenvervoer, heeft deze lijn wel een gunstige invloed op het goederenvervoer in de Randstad.

- 2p 17 Leg uit waarom het 'Rondje Randstad' een gunstige invloed heeft op het goederenvervoer in de Randstad.

Stel dat de grote stedelijke zones in de landen van de Europese Unie met elkaar een netwerk zullen gaan vormen op de manier, zoals is afgebeeld op de kaart van bron 8. Het aantal vluchten vanuit Schiphol naar de landen van de Europese Unie zal dan waarschijnlijk afnemen.

- 2p 18 Beargumenteer waarom het aantal vluchten vanuit Schiphol waarschijnlijk zal afnemen.

Volgens Transrapid Nederland zal door het gebruik van zweeftreinen de schade aan natuur en landschap worden verminderd. De Nederlandse milieubeweging is een andere mening toegedaan en vindt dat de zweeftrein juist slecht is voor natuur en landschap.

- 1p 19 Geef een nadeel van het gebruik van zweeftreinen voor de natuur.
1p 20 Geef een nadeel voor het landschap van het gebruik van zweeftreinen dat afleidbaar is uit bron 9.

In vergelijking met de traditionele spoorlijnen tasten magneetzweefbanen de ecologische hoofdstructuur minder aan.

- 2p 21 Leg dit uit met behulp van een argument af te leiden uit bron 9.

Natuur en milieu

Opgave 5

Economie en milieu zijn begrippen die niet los van elkaar kunnen worden gezien. Zo staat 'afvalproductie' niet los van 'welvaart'. In de volgende vragen wordt op deze relatie ingegaan.

Stelling: De afvalproductie per persoon per jaar in een land is groter naarmate de welvaart van dat land hoger is.

- 2p 22 Onderzoek of deze stelling juist is als je Denemarken en Bulgarije vergelijkt. Maak in je antwoord gebruik van gegevens uit de atlas.

Een grote afvalproductie per inwoner hoeft op nationale schaal niet automatisch tot een grote milieubelasting te leiden.

Zo vertonen de kaarten 84E en 84F (51e druk: 74E en 74F) grote onderlinge verschillen.

- 2p 23 Geef de verklaring voor het verschil tussen beide kaarten voor Scandinavië.

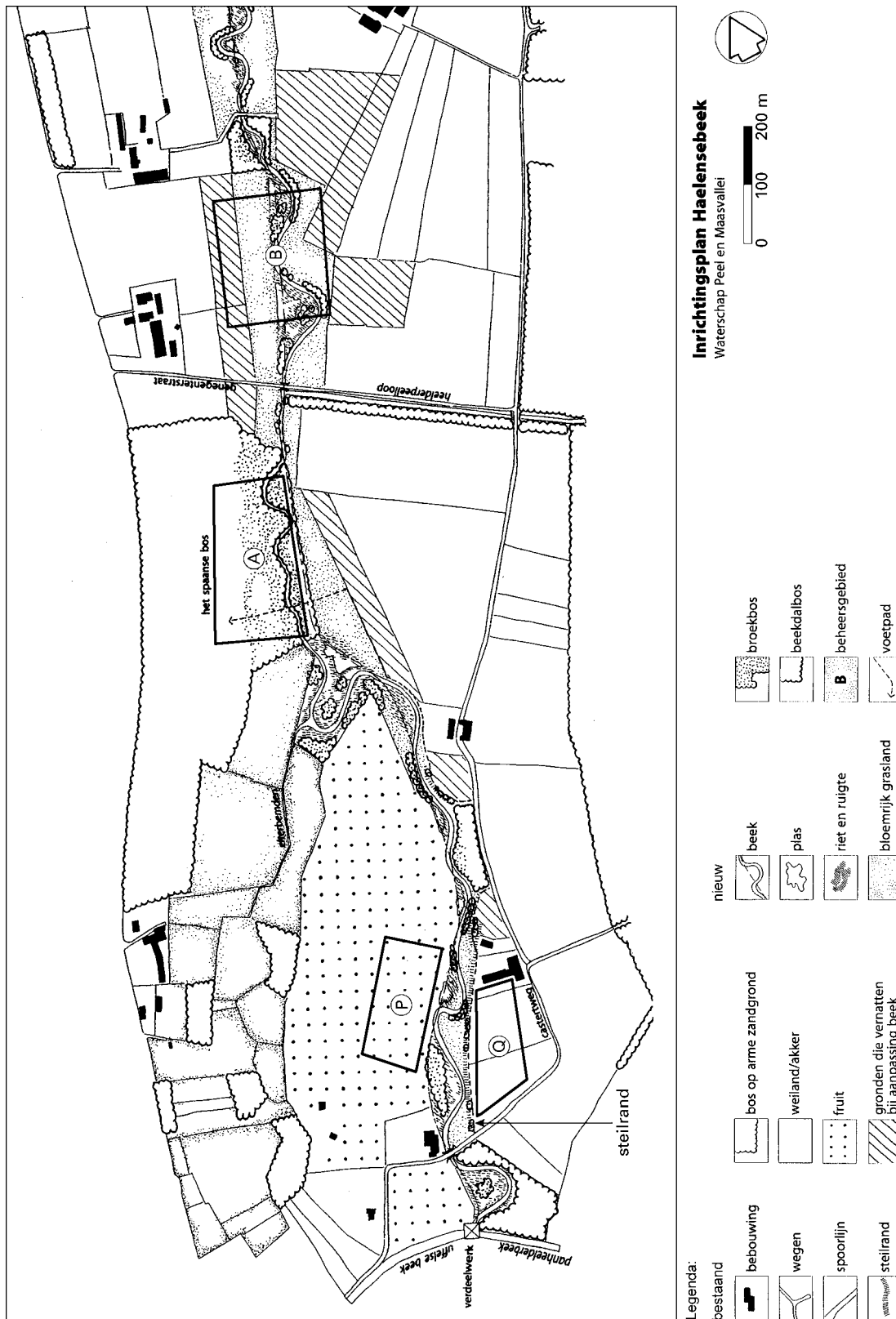
Eindexamen aardrijkskunde havo 2004-II

havovwo.nl

Opgave 6

bron 10

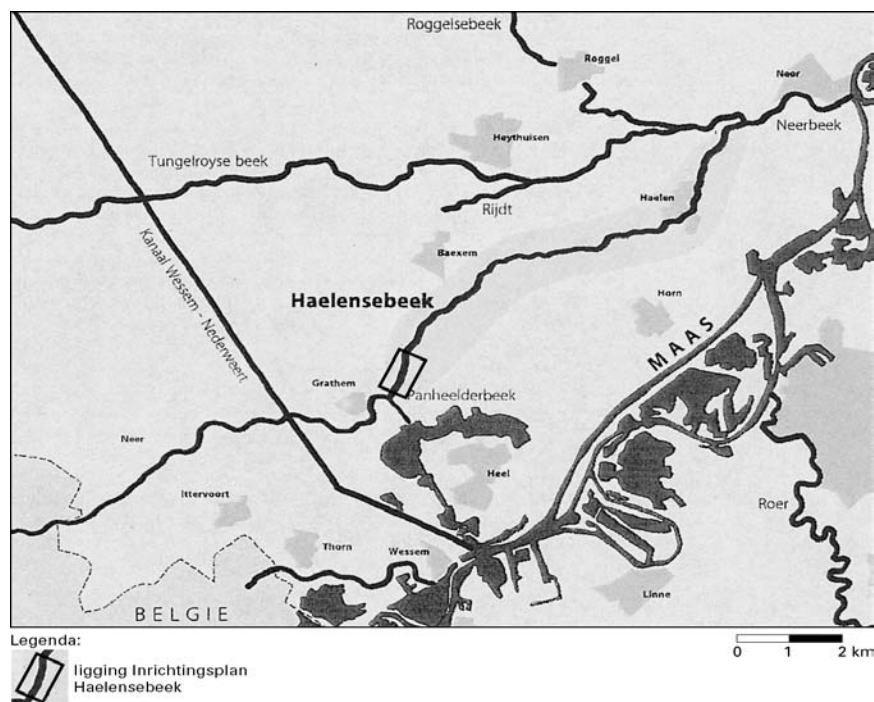
Inrichtingsplan Haelensebeek

vrij naar: Waterschap Peel en Maasvallei en Zuiveringschap Limburg, inrichtingsplan Haelensebeek, Roermond, april 1997

bron 11

Gebied van de Haelense Beek

bron: Waterschap Peel en Maasvallei en Zuiveringsschap Limburg, inrichtingsplan Haelensebeek, Roermond, april 1997

Bij de waterschappen in hoog Nederland (> 1m NAP) worden de laatste jaren veel plannen gemaakt om beken weer vrij te laten meanderen (meander = rivierbocht). Het inrichtingsplan voor de Haelensebeek is daarvan een voorbeeld.

Als het plan afgebeeld in bron 10 wordt uitgevoerd, zal dit ervoor zorgen dat het grondwaterpeil in de gebieden langs de Haelensebeek tijdens perioden van langdurige regenval hoger komt te staan dan in de oude situatie.

2p **24** Geef hiervoor de verklaring.

2p **25** Als dit plan doorgaat, welk gebied (zie bron 10) zal dan minder 'vernatten', het gebied aangegeven met de letter P of het gebied aangegeven met de letter Q? Verklaar je keuze met behulp van een argument af te leiden uit bron 10.

Als dit plan ten uitvoer zal worden gebracht, zal de informatiefunctie in zowel gebied A als in gebied B (zie bron 10) versterkt worden.

2p **26** In welk gebied zal dit vooral ten koste van de productiefunctie gaan, in gebied A of gebied B? Verklaar je keuze met behulp van gegevens uit bron 10.

Het Waterschap Peel en Maasvallei kan de verbetering van de waterkwaliteit van de Haelensebeek niet alleen realiseren.

2p **27** Leg dit uit met behulp van bron 11.

Het plan afgebeeld in bron 10 zal met name de dynamiek in de meanders van de Haelensebeek vergroten.

2p **28** Leg dit uit met behulp van de begrippen erosie en sedimentatie.

Beekdalen als die van de Haelensebeek bezaten oorspronkelijk een grote variatie aan natuur. Voor een belangrijk deel werd dit veroorzaakt door de gradiënten (= overgangen) in de beekdalen, zoals de gradiënt nat-droog.

1p **29** Noem een andere gradiënt die verband houdt met het verschil in fluviaatiele sedimentatie in en langs de beek.

Eindexamen aardrijkskunde havo 2004-II

havovwo.nl

Natuurontwikkeling langs de oevers van beken en rivieren zien we de laatste tien jaar steeds meer, omdat dit past binnen de Ecologische Hoofdstructuur.

1p 30 Welke specifieke functie vervullen de rivieren en beken binnen de Ecologische Hoofdstructuur?

Opgave 7

bron 12

Landschappen in West-Nederland

bron: Topografische Dienst Emmen, kaartblad 25 Oost, 1998 en kaartblad 31 Oost, 1993

Eindexamen aardrijkskunde havo 2004-II

Op de kaart van bron 12 grenzen twee Nederlandse landschappen aan elkaar.
2p **31** Welke twee?

De Horstermeer Polder (gemeente Nederhorst den Berg) ligt lager dan het omringende gebied.

2p **32** Geef daarvoor twee oorzaken.

De vorm van dorpen als Oud-Loosdrecht, Ankeveen en Nederhorst den Berg is ontstaan door de manier waarop het aangrenzende gebied in cultuur is gebracht.

2p **33** Leg deze relatie uit.

Stelling:

In het kader van de ruimtelijke ordening op nationale schaal is woningbouw op grote schaal in het afgebeelde gebied ongewenst.

2p **34** Ontleen een argument voor de juistheid van deze stelling aan informatie op kaartblad 61 (51e druk: 55) van de atlas.